

De Duitse loonontwikkeling

"Of ze zich daar in Düsseldorf, Bonn en Frankfurt een beetje willen matigen", zo ongeveer luidde vorige maand een toch wel opmerkelijke reactie van FNV en CNV op de cao-eisen in de bondsrepubliek. Ik geloof in het nut van een beheerste loonkostenontwikkeling, maar voor het bij elke onderhandelingsronde terugkerende koor van matigingsoproepen heb ik weinig waardering. Dat geldt ook voor deze grensoverschrijdende oproep van de ene vakbond aan de andere, hoe belangrijk de Duitse loonontwikkeling ook is voor de Nederlandse economie. Het lijkt te veel op een poging om anderen de stekken te laten oprapen die we zelf laten vallen, of op een klacht dat we geen profijt uit de Duitse eenwording kunnen trekken zonder ook in de kosten te moeten delen.

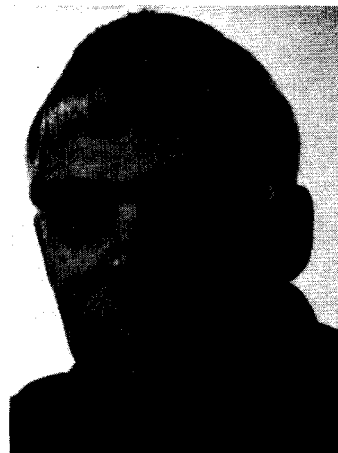
Men zal er zich trouwens weinig van aantrekken. Die oproep wordt schouderophalend opzij gelegd, op de stapel die ze al van de bondsregering, de Bundesbank, het Duitse economevolkje, de media, de OESO en hun eigen werkgevers ontvingen. Hun standpunt blijft onveranderd: dat de inhoud van de lopende contracten is uitgehold door de kosten van de eenwording en dat er gezien de lage arbeidsinkomensquote ruimte is voor compensatie. Ze zullen hooguit iets langer stilstaan bij het pleidooi van ex-bondskanselier Helmuth Schmidt om de reële koopkracht van werknemers in de oude deelstaten gedurende een jaar of drie op de nullijn te houden. Dit om de aanpassing van Oost aan West in goede banen te leiden en om te voorkomen dat de kosten ervan worden afgewenteld op de zwakste aanbieders op de arbeidsmarkt. Die doelstelling spreekt de bonden wel aan, maar ze deinzen terug voor de loonpolitieke conséquentie: een aantasting van de autonomie van de contractpartijen. En die is nog min of meer heilig. Om goede redenen, zoals we ook in Nederland hebben ervaren sinds in 1982 het cao-overleg werd gedecentraliseerd.

Al streeft de Duitse vakbeweging naar een 'sociaal Europa', ze is niettemin Duits. Evenmin als de Nederlandse is ze opgericht om de economische belangen van andere landen te dienen. En evenmin als de Nederlandse is ze, om een oude uitspraak van W. Albeda aan te halen, opgericht om te matigen. Maar ze is er wel van overtuigd dat de kracht van de Duitse economie voor een deel steunt op de arbeidsverhoudingen en dus ook voor een deel op haar conto mag worden geschreven. Belangrijk is dat de metaalindustrie in de hele periode na de tweede wereldoorlog als trendsetter in het arbeidsvoorwaardenoverleg heeft gefunctioneerd. De toon wordt gezet door mensen die gepokt en gemazeld zijn door hun werk binnen een 'exposed' sector en die minder snel dan werkgevers en bonden in de 'sheltered' sectoren een mogelijke prijs- of belastingverhoging als financieringsbron voor loonsverhoging zien. Naast de monetaire discipline verklaart ook dit kenmerk van de arbeidsverhoudingen waarom het gevaar voor inflatie in Duitsland altijd klein is geweest.

En wordt dat gevaar nu dan groter?

Ja, zij het minder sterk dan uit de soms paniekerige commentaren in de media kan worden afgeleid. Eisen van 9,5 tot 10,5% zijn inderdaad fors. Maar de hoge inzet is deels een reactie op het matigingskoor. De eigenlijke slag wordt geleverd om resultaten tussen 5 en 7%. Verwacht wordt dat de macroontwikkeling zal uitkomen op ruim 6%. Bij een geraamd inflatie van 4,5% en een nog toenemende lastendruk blijft de koopkracht dan net als vorig jaar dicht bij de nullijn. Dat betreft dan de oude deelstaten. In de nieuwe komt daar een inhaalbeweging bovenop die met het huidige tempo in 1994 kan zijn voltooid maar die (nog) niet wordt gedragen door een overeenkomstige produktiviteitsverhoging. Al met al is de loonontwikkeling aan de hoge kant. Maar tegen de achtergrond van de gigantische operatie die de aanpassing van Oost aan West nu eenmaal is, valt ze toch wel mee. Van belang is overigens dat een wettelijk minimumloon ontbreekt. Een eventueel (te) forse loonontwikkeling kan daardoor snel door de arbeidsmarkt worden gecorrigeerd. Maar daardoor verschuiven de lasten van de eenwording en van de instroom van migranten naar de onderste regionen van de arbeidsmarkt, waar vooral vrouwen sterk vertegenwoordigd zijn. Het gaat dit jaar dan ook om méér dan een cao-conflict tussen werkgevers en werknemers, ook de verdeling tussen werknemers onderling is aan de orde. De cao-eisen zijn daarom ten dele in de vorm van 'centen voor procenten' gegoten. Dat is misschien een aanwijzing dat de afkeer van de bonden van een wettelijk minimumloon afneemt. Zou het ooit tot invoering daarvan komen in ruil voor de door Schmidt bepleite loonmatiging?

Voor Duitslands EG-partners zijn zulke vragen belangrijker dan de hoogte van de looneisen van dit jaar. Ze komen aan de orde in de discussie over het sociale handvest van de EG. Een ander vraagstuk van belang is het toenemende tekort aan vaklieden op de Duitse arbeidsmarkt. Zou het niet verstandiger zijn om de effecten dáárvan onder ogen te zien en ons vast voor te bereiden op een aanpassing van het Nederlandse loonpeil aan het Duitse in plaats van hen te vragen met ons rekening te houden?

P.J. Vos